

Sammendrag kapittel 8, bokmål

Levekår utvikling og globalisering

Levekårene i et land bestemmes av økonomi, helse, mulighet for utdanning, boligforhold og annen sosial velferd. FN har utviklet et mål for velferd kalt Human Development Indeks (HDI), og utgir årlig en «rankingliste» etter hvor gode levekår det er i ulike land. Indeksen er basert på levealder, utdanningsnivå og sammenliknbar kjøpekraft.

Man regner at rundt 1 milliard mennesker lever i **ekstrem fattigdom**, det vil si at de har mindre enn 1,25 \$ om dagen å leve på. I den rikere delen av verden er fattigdom definert i forhold til en gjennomsnittsinntekt, det vil si en relativ fattigdom. I mange land, både fattige og rike, øker ulikheten i inntekt innad i befolkningen.

Utviklingsland kjennetegnes ved at de har vært kolonier, eksporterer råvarer og har mange fattige og stor ulikhet i inntektsfordeling. Råvareprisene har økt mindre enn prisen på industrivarer, og dette har ført til tung gjeldsbyrde for mange u-land. Mange land som klassifiseres som u-land har høy BNP per innbygger, men fordelingen blant innbyggerne er skjev. Mange av dem har sterk vekst i eksportrettet industri, og kalles NIC-land (nyindustrialiserte land). De fattigste og minst utviklede landene (MUL-land) ligger nesten alle i Afrika.

To teorier om utvikling: **Moderniseringsteorien** hevder at økonomisk utvikling i I-landene drar med seg utvikling også i de fattige landene. Alle land går gjennom forskjellige faser i en utvikling, men de bruker ikke samme tid på det. **Avhengighetsteorien** hevder at utvikling i i-landene går på bekostning av de fattige landene, og hindrer deres utvikling. De rike landene kan sies å være avhengige av ressurstilgang fra de fattige landene, og eventuell tilgang på arbeidskraft.

For å jevne ut forskjeller mellom fattige og rike land, yter industriland og organisasjoner **bistand** til å fremme økonomisk og sosial utvikling i fattige utviklingsland. Norsk bistand over statsbudsjettet er på rundt 30 milliarder kroner (2013), og skal fremme helse, miljøtiltak og ressursforvaltning. Mest støtte går til Afghanistan, Palestina og land i Afrika sør for Sahara.

Globalisering har ført til at verden «krymper». Geografiske avstander betyr ikke så mye lenger, og varer, tjenester og kapital krysser landegrensene i langt større grad enn tidligere. Dette gir endrede **lokaliseringsfaktorer** i den globale økonomien. **Flernasjonale selskaper** etablerer seg i land hvor arbeidskraften er dårlig betalt. Billig transport, hvor kostnadene på miljøet for eksempel i form av utslipp av klimagassen CO₂ ikke er regnet med, gjør at varene kan transporteres til markedene rundt om på jorda og likevel være billige å kjøpe. Råvarer kan også bli transportert til land med billig arbeidskraft for foredling, slik som fisk som transporteres fra Norge til Kina for å skjæres i fileter, og deretter sendes tilbake til Norge for å selges her.

Tekoindustri (tekstil- og konfeksjonsindustri) spiller en viktig rolle i et lands industrialisering. Produksjonen er avhengig av mye arbeidskraft, og etter hvert som lønnsnivået øker, flytter tekoindustrien til land med lavere lønninger. Her spiller Kina en stor rolle i dag ved sin store tilgang på billig arbeidskraft, og landets andel av

verdensproduksjonen øker. Arbeidsforholdene er ofte dårligst der hvor lønningene er lavest, og det er økende oppmerksomhet om lønnsforhold og barnarbeid blant forbrukerne.

Rammevilkårene for den globale handelen diskuteres i internasjonale fora som WTO (Verdens handelsorganisasjon). Et ønske fra mange u-land er at tollmurer fjernes og at nasjonale subsidier til jordbruket reduseres slik at u-landene kan eksportere mer til i-landene. Andre hevder at dette ikke hjelper de fattigste produsentene. «Fairtrade» er en merkeordning som skal vise at varer kjøpt fra u-land skal gi de lokale produsentene rimelig lønn og sosiale rettigheter.